

УДК 351.85

Ю. І. Стельмащук,
аспірант, Академія муніципального управління

ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ РОЗВИТКУ СОЦІАЛЬНО-ГУМАНІТАРНОЇ СФЕРИ: ТЕРМІНОЛОГІЧНИЙ ІНСТРУМЕНТАРІЙ

Yu. Stelmashchuk,
graduate student of the Academy of Municipal Management

STATE REGULATION OF SOCIAL AND HUMANITARIAN SPHERE: TERMINOLOGY TOOLS

Здійснено аналіз відповідного термінологічного інструментарію, що стосується механізмів державного регулювання розвитку соціально-гуманітарної сфери з метою уникнення неоднозначності тлумачення термінів. Конкретизовано такі дефініції: соціально-гуманітарна сфера, державне регулювання, механізми державного регулювання, соціальний захист, гуманітарна політика, соціальна політика, соціально-гуманітарна політика, гуманітарний розвиток, соціально-державна.

The analysis tools relevant terminology concerning the mechanisms of state regulation of social and humanitarian spheres in order to avoid ambiguity of interpretation of terms.

The meaning of "mechanisms of state regulation of social and humanitarian sphere" disclosed by categories: socio-humanitarian sphere, government regulation, government regulation mechanisms, social protection, social policy, social policy, social and humanitarian policy, human development, social state. They are a combination of approaches, methods, tools, techniques, tools, principles by which the government systematically and purposefully regulate humanitarian processes combined with socio-economic conditions of people's lives for the welfare of society, eliminate the negative effects of the operation of market processes, ensuring social justice, social and political stability in the country, agreeing objectives of a social nature with the objectives of economic growth.

Determined that the humanitarian sector is the subject of humanitarian policy. This system includes the unity of objective and subjective factors of social life, aimed at creating conditions for social and human development of society, social, intellectual and spiritual safety of man and society, the implementation of social and spiritual needs, forming and enrich the creative potential of people, full implementation of its intrinsic strength Sociodynamics education, science and culture.

It is noted that the socio-humanitarian sphere of society is a complex multidimensional system that covers all aspects of human life, the scope, conditions which are designed, on the one hand, the shape, and the second — to ensure the growing needs of man in self-development and self-realization. Social and humanitarian sphere — a subsystem of the national economy, where phenomena, processes, activities and facilities associated with the provision of society, the people, their needs and interests.

It is proved that the social sphere — is a system of national programs of social development, which aims to means and mechanisms of social policy to create conditions for the realization of human potential, social stability, social peace, high-level public Sociodynamics, efficient provision of social needs, and, above all, a high the level of social security.

Ключові слова: соціально-гуманітарна сфера, державне регулювання, механізми державного регулювання, соціальний захист, гуманітарна політика, соціальна політика, соціально-гуманітарна політика, гуманітарний розвиток, соціальна держава.

Key words: Social and humanitarian sphere, government regulation, government regulation mechanisms, social protection, social policy, social policy, social and humanitarian policy, human development, social state.

ВСТУП

Сучасний розвиток Української держави характеризується багатьма особливостями у всіх сферах суспільного життя, зокрема й у сфері державного управління, зу-

мовленими як внутрішніми, так і зовнішніми явищами й процесами, серед яких чільне місце займають євроінтеграційні та глобалізаційні впливи. В таких умовах все більшої актуальності набуває питання вдосконалення механізмів дер-

жавного регулювання розвитку соціально-гуманітарної сфери, зокрема аналізу термінологічної бази.

ПОСТАНОВКА ЗАВДАННЯ

Виходячи зі свого європейського вибору Україна започатковує процес змін, поділяючи основні ідеї і принципи Європейської Конвенції про захист прав і основних свобод людини та Європейської соціальної хартії, покладаючи в основу свого подальшого розвитку інтереси людини, її прагнення жити і творити в гармонії зі своїми цінностями, із суспільством та при-родою. Відтак, актуалізуються питання соціально-гуманітарної політики, гуманітарного розвитку, форм і методів державного впливу на функціонування соціально-гуманітарної сфери. Для подальшого розгляду окресленої проблематики доцільно навести відповідний термінологічний інструментарій, що стосується механізмів державного регулювання розвитку соціально-гуманітарної сфери, з метою уникнення неоднозначності тлумачення термінів.

РЕЗУЛЬТАТИ

Дослідження сутності механізмів державного регулювання розвитку соціально-гуманітарної сфери доцільно розпочати з визначення змісту поняття "сфера". У тлумачному словнику надається декілька визначень терміна "сфера", але лише одне з них можна використати для формулювання дефініції "соціально-гуманітарна сфера", а саме — це область фізичного або духовного життя, діяльності людини або суспільства; галузь, напрям.

У контексті цього, варто звернути увагу на те, що згідно зі словником у галузі державного управління, сфера і галузь суспільного життя — це загальноприйняте розмежування основних напрямів (сфери) та видів (галузі) суспільної діяльності, яке базується на інтеграції об'єктивних групових потреб та інтересів людської спільноти. При чому історико-конкретні і ситуативні комбінації між зазначеними групами потреб та інтересів синтезуються у сфери (політична, економічна, соціальна, гуманітарна, міжетнічна), а проблемні і локальні "стики" між ними — в галузі суспільної життєдіяльності людей (виробництво, сільське господарство, природокористування, екологія, торгівля, транспорт, зв'язок, право, фінанси, наука, освіта, інформатика тощо). Звідси можна зробити висновок, що до соціально-гуманітарної сфери мають відноситися конкретні види (галузі) суспільної діяльності.

Дослідники зазначають, що соціальна сфера виступає сегментом соціального простору, де відбуваються всі процеси соціальної діяльності індивіда та соціуму. У широкому розумінні поняття "соціальна сфера" визначається як сфера прояву засад соціальності через взаємодію індивідів та спільнот, а також через функціонування соціальних інститутів.

Соціальна сфера це елемент єдиної відтворювальної системи суспільства (інституційна, матеріально-виробнича, фінансова, соціальна підсистеми). Мається на увазі, що коли в економічній сфері, насамперед сфері матеріального виробництва, виробляються матеріальні цінності, витрачаються різноманітні види природного та людського потенціалу суспільства, то соціальна сфера пов'язана зі сприянням матеріальних благ і відтворенням людського, соціального капіталу.

У більш вузькому значенні соціальну сферу переважно розглядають як таку сферу життєдіяльності суспільства, яка спрямована на забезпечення соціальної безпеки людини, її соціальний захист. На думку прихильників цього напрямку, соціальна сфера є сферою інтересів держави, спрямована на суспільну підтримку і допомогу тим соціаль-

ним групам людей, які не можуть внаслідок певних причин брати участь у системі суспільного виробництва, або можуть брати обмежену участь з огляду на стан здоров'я, вік тощо. Ряд учених ще більше звужують зміст та функції соціальної сфери, зводячи її до такого напрямку соціального захисту, як соціальне забезпечення.

На думку науковців, соціальна сфера містить у собі всі складові, які слугують її відтворенню, функціонуванню й розвитку, а саме: суб'єкти соціальної сфери (індивіди, спільноти, суспільство як соціальний організм); підсистеми соціальної сфери (сфери освіти, родини, праці, побуту, соціальна інфраструктура); соціальні інститути й організації, що здійснюють управління соціальною сферою; соціальні зв'язки й відносини між суб'єктами, підсистемами та інститутами; потреби, цінності й норми, що лежать в основі цих відносин; процеси в соціальній сфері [4].

У контексті розгляду даної проблематики, варто зазначити, що функціонування соціальної сфери здійснюється через діяльність конкретних установ соціальної інфраструктури. Соціальна інфраструктура — це стійка сукупність галузей і видів діяльності, що створюють умови для задоволення потреб людини. Установи та підприємства соціальної інфраструктури (медичні, освітні, побутові, дозвільні тощо) забезпечують взаємодію матеріально-речового середовища та соціальних суб'єктів з метою раціональної організації життєдіяльності людей.

Оптимальні процеси в розвитку соціальної сфери пов'язані з активністю її інститутів й організацій, спрямованої на соціальний захист інтересів кожної людини й на забезпечення доступності для членів суспільства його основних ресурсів. Головною функцією соціальної сфери при цьому виступає відтворення й всебічне життєзабезпечення особистості й соціальної спільноти. Соціальне відтворення при цьому розуміють як цілеспрямовану соціальну діяльність щодо забезпечення сприятливих умов існування та розвитку соціальної сфери.

На нашу думку, соціальна сфера — це така система забезпечення національних програм розвитку суспільства, яка покликана засобами та механізмами соціальної політики створювати умови для реалізації потенціалу людини, соціальної стабільності, соціального миру, високого рівня суспільної соціодинаміки, ефективного забезпечення соціальних потреб, і, насамперед, високого рівня соціальної безпеки.

Зауважимо, що гуманітарна сфера є об'єктом гуманітарної політики держави. Це система, що включає в себе єдність об'єктивних і суб'єктивних факторів суспільного життя, що мають на меті створення умов для соціально-гуманітарного розвитку суспільства, соціальної, інтелектуально-духовної безпеки людини і суспільства, реалізацію її соціальних, духовних потреб, формування і збагачення творчого потенціалу особи, всебічну реалізацію її сутнісних сил, соціодинаміку освіти, науки, культури [1].

Результати проведеного аналізу наукової літератури свідчать про існування різноманітних підходів до визначення складових гуманітарної сфери. До неї відносять ідеологію державотворення, розвиток української мови, культури, ментальності, національного інтелектуального потенціалу, охорону здоров'я населення, охорону природи, систему взаємодії з міжнародним співтовариством, формування громадянського суспільства, демографічну політику, формування національної еліти, освіту, науку, виховання, світоглядну й релігійну свободу людини, її соціальний захист і допомогу, розвиток міських і сільських типів поселень, інформатизацію суспільства тощо.

Виходячи з вищезазначених визначень та складових гуманітарної сфери, можна зробити висновок, що держав-

не управління гуманітарною сферою — це цілеспрямований організаційний та регулюючий вплив держави на стан і розвиток гуманітарної сфери, яка спрямована на забезпечення духовного життя людини і суспільства, складається із сукупності галузей, що орієнтовані на максимальне розкриття потенціалу кожної людини і соціуму в цілому, розвиток творчих й інтелектуальних здібностей особистості, збереження культурного різноманіття шляхом запровадження державної гуманітарної політики, виробленої політичною системою та законодавчо закріпленої, через діяльність органів державної влади, наділених необхідною компетенцією.

Відтак, соціогуманітарна сфера суспільства це складна багатоаспектна система, що охоплює усі сторони життєдіяльності людини, сфера, умови якої покликані, з одного боку, формувати, а з другого — забезпечувати дедалі зростаючі потреби людини у саморозвитку та самореалізації. Соціально-гуманітарна сфера — підсистема національної економіки, де явища, процеси, види діяльності та об'єкти пов'язані із забезпеченням життєдіяльності суспільства, людей, задоволенням їхніх потреб, інтересів.

Державне регулювання соціально-гуманітарною сферою є запорукою спроможності цивільного суспільства захищати інтереси громадян, підтримувати стабільний соціальний порядок, сприяючи розбудові інституції управління, що вимагає від держави наявності розвинутої адміністративної структури та спеціальних установ, які здатні реагувати на вимоги ринкових сил.

Одним із важливих інструментів реалізації принципів соціальної держави є соціальна політика — один із головних напрямів внутрішньої політики держави, який має забезпечити відтворення тих соціальних ресурсів, з яких вона дістає собі підтримку, створює передумови для розширеного відтворення своєї діяльності та стабільності соціальної системи. Отже, соціальна політика — це система заходів інституцій суспільно-політичного життя, спрямованих на забезпечення оптимального розвитку соціальних відносин та задоволення потреб суспільства як загалом, так і окремого громадянина [2].

Принагідно зазначимо, що у широкому розумінні соціальна політика — це система управлінських, регуляторних, саморегуляторних способів та форм діяльності суб'єктів, сукупність принципів, рішень, дій, що втілюються в соціальних програмах і соціальній практиці з метою задоволення соціальних потреб, збалансованості соціальних інтересів людини, соціальних груп суспільства, досягнення соціальних цілей, вирішення соціальних завдань, формування соціальних цінностей. При цьому це система не лише інституціональних, а й надінституціональних (таких, що перебувають у компетенції інших соціальних інститутів), державних і громадських, суспільних і особистих, індивідуальних способів і форм діяльності, спрямованих на соціальний розвиток, створення умов для всебічної самореалізації соціального потенціалу людини, її сутнісних сил.

Відтак, вчені часто досліджують соціальну політику як сукупність теоретичних принципів і практично спрямованих заходів, що розробляються та реалізуються державними і недержавними органами, організаціями й установами, спрямовані на створення необхідних умов життєдіяльності, задоволення соціальних потреб населення, створення в суспільстві сприятливого соціального клімату.

Привертають увагу також визначення соціальної політики, в яких наголошується, що соціальна політика це діяльність держави щодо узгодження інтересів різноманітних соціальних груп у сфері виробництва, розподілу та споживання, а також узгодження інтересів цих груп з інте-

ресами окремої пересічної людини та колективними цілями всього суспільства.

До того ж, існують погляди на соціальну політику як діяльність держави, інших політичних та соціальних інститутів, яка спрямована на прогресивний розвиток соціальної сфери суспільства, удосконалення умов, способу та якості життя людей, забезпечення певної частини їх життєвих потреб, надання громадянам необхідної соціальної підтримки, допомоги та захисту з використанням для цього наявного фінансового та іншого суспільного потенціалу [3].

Ще один важливий аспект соціальної політики висвітлено у наступному визначенні: соціальна політика являє собою діяльність щодо забезпечення соціальної безпеки. В цьому контексті подається бачення соціальної політики як причино зумовленої, ситуативної, динамічної за формою та орієнтацією діяльності з практичної організації соціальної безпеки людей, які прагнуть реалізувати свої потреби та інтереси в суспільстві.

Таким чином, соціальна політика являє собою обов'язковий елемент діяльності суспільства й держави, її найважливішу галузь, де конструюється бажаний стан соціальної сфери, що і виступає її основним об'єктом. Це діяльність з управління розвитком соціальної сфери та визначення пріоритетних напрямів її вдосконалювання з метою підвищення рівня життя всіх соціальних груп.

У контексті нашого дослідження під соціальною політикою ми розуміємо систему цілеспрямованої діяльності суб'єктів соціально-політичного життя, сукупність принципів, норм, правил, рішень, дій, спрямованих на забезпечення ефективного функціонування та розвитку процесів соціального буття, насамперед формування та реалізацію потреб людини та суспільства, забезпечення їх соціальної безпеки.

Підсумовуючи різноманітні підходи до визначення соціальної політики, можна дійти висновку, що соціальна політика — це суспільний феномен, що поєднує в собі різноманітні, багатофакторні складові: конституційно-правові, інституціональні, управлінсько-регуляторні, саморегуляторні, глобальні, національні, державні, наддержавні, громадські, гуманістичні, праксеологічні (ціннісні), комунікативні тощо.

Кожен із зазначених підходів містить об'єктивні твердження, однак, на нашу думку, суть соціальної політики проявляється не в функціонуванні установ, а у реалізації комплексу заходів, спрямованих на підвищення рівня розвитку суспільства через систему зазначених соціальних установ, у процесі яких формуються відносини між суб'єктами соціуму.

Різноманітність та багатовекторність суспільних відносин, неоднорідність соціальної сфери зумовлюють наявність цілої низки елементів, що складають структуру суб'єктів соціальної політики. Загальноприйнятим є наступний перелік суб'єктів соціальної політики: людина (особистість), соціальна держава з мережею державних соціальних інституцій, громадянське суспільство, політичні партії та рухи, громадські організації, фонди, асоціації та спілки громадян. Останнім часом до суб'єктів соціальної політики відносять також роботодавців та підприємців.

У зв'язку з цим, завданням соціальної політики є забезпечення чіткого функціонування всієї системи соціально-політичних інститутів, які є суб'єктами такої політики, здійснення координації, узгоджувальної діяльності різних елементів системи, усвідомленої спрямованості їх зусиль, формування оптимального співвідношення і підтримання необхідних пропорцій між ними, приведення до стрункої системи різноманітних дій усіх її учасників, спря-

мування різних форм, методів, засобів на одержання очікуваних результатів. Головним завданням соціальної політики є досягнення відповідності, адекватності цілеспрямованої діяльності її суб'єктів по освоєнню і творенню соціального буття вимогам об'єктивних закономірностей суспільного прогресу, сучасній логіці розвитку цивілізації.

Основним інструментом та складовою соціальної політики при переході від однієї суспільно-економічної формації до іншої є соціальний захист. Соціальний захист у механізмі державного управління це державна підтримка певних категорій населення, котрі можуть зазнавати негативного впливу ринкових процесів, забезпечення відповідного рівня життя через надання правової, фінансової, матеріальної допомоги окремим громадянам (найвразливішим верствам населення), а також створення соціальних гарантій для економічно активної частини населення, забезпечення прийнятних для країни умов життя та праці громадян, у тому числі внаслідок установа соціальних стандартів.

Заслугує на увагу визначення соціального захисту як діяльності держави із втілення у життя цілей та пріоритетних завдань соціальної політики, реалізації сукупності законодавчо закріплених економічних, правових та соціальних гарантій, забезпечення кожному членові суспільства дотримання найважливіших прав, у тому числі на гідний людини рівень життя.

Більшість сучасних науковців вважають, що соціальний захист — це комплекс організаційно правових та економічних заходів, спрямованих на забезпечення життя, здоров'я і добробуту населення за конкретних економічних умов. Такі заходи передбачають формування інститутів соціального захисту й законів, котрі регулюють їхню діяльність, створюють механізми перерозподілу доходів через стягнення податків та інших трансфертів і платежів. Таким чином, соціальний захист — це первіла перерозподілу суспільного багатства на користь людей, які тимчасово чи постійно потребують особливої підтримки суспільства [1].

Дослідниця Н. Абакумова наголошує, що соціальний захист є комплексом економічних, правових та соціальних гарантій, котрі гарантують кожному, хто працює, право на безпечну працю, збереження здоров'я у процесі праці, економічний захист і підтримку працівників та їхніх сімей у випадку тимчасової втрати працездатності на виробництві, медичну, соціальну й фахову реабілітацію.

Відтак, науковці розглядають соціальний захист як систему, що складається із: правових, соціально-економічних і організаційних заходів, котрі гарантуються та реалізуються державою з метою гарантування належного рівня життя людини, тобто матеріального забезпечення відповідно до стандартів сучасного суспільства; інститутів державного соціального забезпечення, соціальної допомоги, соціального й особистого страхування, а також внутрішньо-організаційних форм соціальної допомоги, що функціонують для матеріального, медичного та реабілітаційного забезпечення людей похилого віку, непрацездатних, хворих, безробітних, сімей, які втратили годувальника, а також надання допомоги сім'ї; принципів, методів, законодавчо усталених державою соціальних гарантій, заходів та закладів, котрі забезпечують умови для нормальної життєдіяльності різних соціальних категорій і груп.

Цієї думки дотримується і Г. Завіловська вважаючи, що соціальний захист — система економічних, соціальних, правових, організаційних заходів, яка створює працездатним громадянам відповідні умови для поліпшення добробуту за рахунок особистого внеску, а непрацездатним і соціально вразливим працездатним верствам населення —

гарантії у користуванні суспільними фондами споживання, пряму матеріальну підтримку, зниження податків. Соціальний захист як систему економічних, політичних, правових заходів, спрямованих на формування оптимальних умов гарантування реальних можливостей реалізації населенням своїх прав і свобод, котрі забезпечують матеріальний добробут, розглядає С. Горянська. О. Длугопольський також зауважує, що соціальний захист — це система урядових організаційно-правових та економічних заходів стосовно забезпечення гідного матеріального та соціального становища громадян [4].

На нашу думку, система соціального захисту — це сукупність правових, економічних та соціальних заходів, гарантованих Конституцією України, щодо створення та забезпечення здорового соціально-економічного мікроклімату для життя та розвитку як економічно активної частини населення, так і тих, хто опинився у складних життєвих обставинах, гарантуючи обом групам соціальну безпеку, соціальні зобов'язання, котрі ґрунтуються на соціальній справедливості й рівності прав.

До того ж, соціальний захист як багаторівнева система економічних, соціальних та правових відносин із управління соціальними ризиками в суспільстві з метою ліквідації їх небажаних наслідків та забезпечення належного рівня життя громадян включає соціальне страхування, соціальне забезпечення та соціальну допомогу.

Крім потреб, при оцінюванні соціальної політики використовують і рівень дотримання у цій країні прав людини. Але тоді вже частіше ведуть мову не про соціальну політику, а про соціальну державу як правову державу із сукупністю свобод, високим рівнем добробуту більшості населення, досягнутим через певну систему соціального забезпечення.

Характерними рисами соціальної держави є: конституційні гарантії забезпечення основних громадських прав особистості; наявність багатогалузевої економіки з різними формами власності; синтез планових нових та ринкових механізмів регулювання виробництва; турбота з боку державної влади про забезпечення загальної зайнятості населення; доступність освіти; державна підтримка мало-забезпечених верств населення; наявність ефективно діючої системи охорони здоров'я та соціального захисту.

Виходячи із того, що головною метою існування соціальної держави є забезпечення гідного життєвого рівня населення основними функціями соціальної держави є: соціальний захист, який включає в себе пенсійне та медичне страхування, підтримку непрацездатних та мало-забезпечених, допомогу по безробіттю та неповній зайнятості, здійснення соціально спрямованої податкової та бюджетної політики; забезпечення суспільними благами, до якого відносяться підтримка культури, освіти і науки, охорона здоров'я, охорона навколишнього середовища та розвиток інфраструктури громадянського суспільства; розвиток економіки, який полягає в проведенні антимонопольної політики, політики сприяння конкуренції, підтримки підприємництва, створення ринкових інститутів, управління державним сектором; підтримка стабільності шляхом стабілізації рівня цін, збалансування платіжного балансу, забезпечення зайнятості, підвищення кваліфікації кадрів, забезпечення конкурентоспроможності виробників та контролю за ціноутворенням; проведення економічного моніторингу, тобто розміщення державних замовлень, формування і підтримки державних програм, формування й підтримка пріоритетних галузей та напрямків розвитку.

У межах розгляду даної проблематики розглянемо гуманітарний розвиток який уособлює прагнення нації до

формування суспільства, яке ґрунтується на гуманістичних засадах, на повазі до гідності людини — загальних ідеалах людства й забезпеченні всебічного соціального поступу.

Показниками гуманітарного розвитку є: індекс людського розвитку, рівень освіти, інноваційний потенціал, свобода преси, свобода засобів масової інформації, інформаційно-комунікативні технології, екологічна ефективність та гендерна рівність.

Відповідно до вищезазначеного основними принципами гуманітарного розвитку є: людиноцентризм як система поглядів, яка визначає розкриття можливостей людини в якості критерію оцінки ефективності держави та зрілості суспільних інститутів, визнає невід'ємне право кожної людини на вільний розвиток особистості та реалізацію всіх її здібностей; забезпечення реальності прав і свобод людини і громадянина, в тому числі гендерної рівності, встановлення гарантій рівності громадян перед законом; встановлення рівних можливостей для гармонійного розвитку людини, забезпечення справедливості, гарантування належної якості життя незалежно від статі, віросповідання, етнічної належності, регіону проживання; надання можливостей для підвищення соціального статусу особистості, в тому числі шляхом вдосконалення її освітнього рівня та професійно-кваліфікаційних характеристик; розширення простору свободи, утвердження людської гідності, розкриття комунікативного потенціалу української культури як триєдиний спосіб формування національної ідентичності та соціалізації людини; розвиток та якнайповніше використання культурних надбань нації у багатогранності зв'язків з іншими національними культурами, відкритість для міжкультурної взаємодії з метою забезпечення належного місця країни у європейському і глобальному гуманітарному просторі; взаємодія між державою та громадянським суспільством, бізнесом та владою при розробці й реалізації програм суспільного розвитку; демократизація культурного життя, що означає зменшення впливу держави на зміст культурного продукту; пріоритет прав людини та громадянських свобод як критерій оцінки ефективності діяльності держави та рівня розвитку суспільних відносин у країні; забезпечення соціального й правового захисту громадян.

У свою чергу, гуманітарний розвиток ґрунтується на гуманітарній політиці держави як системній і послідовній діяльності держави у відносинах з людиною зокрема і суспільством в цілому, яка здійснюється через органи державної виконавчої, законодавчої та судової влади із залученням громадськості та з урахуванням основних прав людини і ставить за мету досягнення високого життєвого, духовного та інтелектуального рівня особистості, як у її власних інтересах, так і в інтересах країни в цілому. Отже, гуманітарна політика це не лише однобічний механізм забезпечення людського розвитку, а механізм взаємодії особи, суспільства і держави, який виявляється, з одного боку, у спрямованості на людину, покращанні умов її життя, а з другого боку — на залучення людини до державотворчих процесів, а в більш широкому розумінні — до світового співробітництва і розвитку.

Підкреслимо, що за визначенням, що надається в енциклопедичному словнику з державного управління, гуманітарна політика — це система цілеспрямованої, регулюючої, організуючої, координуючої діяльності суб'єктів, спрямована на забезпечення оптимального функціонування та розвитку гуманітарної сфери життєдіяльності суспільства, соціального, духовного життя, соціальних та духовних відносин.

Відтак, поняття гуманітарної політики тісно пов'язане з поняттям соціальної політики. Але якщо соціальна політика як державна політика спрямована на досягнення добробуту в суспільстві, покликана переважно забезпечувати фінансування соціально-культурної сфери, і, за світовими стандартами, адресована лише певним категоріям населення (інвалідам, малозабезпеченим, пенсіонерам тощо), то гуманітарна політика є поняттям значно ширшим і включає в себе, поряд зі специфічними економіко-фінансовими заходами, заходи управлінські, політико-правові, міжнародне співробітництво, ставлячи за мету досягнення високого духовного та інтелектуального рівня особистості, збереження та розвиток фундаментальних загальнолюдських та національних цінностей.

Наголосимо, що соціально-гуманітарну політику можна визначити як систему рішень, що мають на меті створення умов для соціально-гуманітарного розвитку суспільства, соціальної, інтелектуально-духовної безпеки людини й суспільства, реалізацію її соціальних, духовних потреб, формування і збагачення творчого потенціалу особи, всебічну самореалізацію її сутнісних сил, соціодинаміку освіти, науки, культури тощо.

Таким чином, зміст поняття "механізми державного регулювання розвитку соціально-гуманітарної сфери" розкривається через категорії: соціально-гуманітарна сфера, державне регулювання, механізми державного регулювання, соціальний захист, гуманітарна політика, соціальна політика, соціально-гуманітарна політика, гуманітарний розвиток, соціальна держава. Вони являють собою сукупність підходів, методів, засобів, прийомів, інструментів, принципів, за допомогою яких держава систематично й цілеспрямовано регулює гуманітарні процеси у поєднанні з соціально-економічними умовами життя людей задля підвищення добробуту членів суспільства, усунення негативних наслідків функціонування ринкових процесів, забезпечення соціальної справедливості, соціально-політичної стабільності в країні, узгодження цілей соціального характеру із цілями економічного зростання.

Література:

1. Гошовська В. Соціальна держава: типи, сутність, зміст / В. Гошовська // Вісн. НАДУ. — 2007. — № 3. — С. 259—265.
2. Куценко В. Соціальна держава (проблеми теорії, методології, практики) / В. Куценко. — К.: Заповіт, 2013. — 228 с.
3. Лукашевич М. Гуманітарна політика в Україні / М. Лукашевич. — К.: ІПК ДСЗУ, 2010. — 30 с.
4. Меляков А. Гуманітарна сфера як предмет досліджень в науці державного управління / А. Меляков // Теорія та практика державного управління: зб. наук. пр. — Х.: Вид-во ХарPI НАДУ "Магістр". — 2012. — № 1. — С. 32—37.

References:

1. Hoshovs'ka, V. (2007), "The welfare state: types, the nature, content", *Visnyk NADU*, vol. 3, pp. 259—265.
2. Kutsenko, V. (2013), *Sotsial'na derzhava (problemy teorii, metodolohii, praktyky) [The welfare state (problems of theory, methodology, practice)]*, Zapovit, Kyiv, Ukraine.
3. Lukashevich, M. (2010), *Humanitarna polityka v Ukraini [Humanitarian Policy in Ukraine]*, IPK DSZU, Kyiv, Ukraine.
4. Melyakov, A. (2012), "The humanitarian sphere as a subject of research in the science of government", *Teoriia ta praktyka derzhavnoho upravlinnia: zb. nauk. pr.*, vol. 1, pp. 32—37.

Стаття надійшла до редакції 12.10.2016 р.